

Aantallen Krooneenden *Netta rufina* in nazomer en herfst op de Gouwzee fluctueren met broedsucces Nederlandse populatie

In 1992 ontdekte Zomerdijk (1993) dat er in de periode augustus - november een flinke groep Krooneenden op en rond de Gouwzee verbleef. Het maximum in dat jaar was 117 vogels. Krooneenden staan bekend als kranwiereters. En juist kranwieren (*Nitelopsis obtusa*) hadden recent in het westelijk deel van de Gouwzee een dichte onderwatervegetatie gevormd (Doef *et al.* 1994). Aansluitend onderzoek in 1993 (Ruiters 1994, Ruiters *et al.* 1994) toonde aan dat de Krooneenden inderdaad op de kranwieren afkwamen, samen met o.a. vele duizenden Meerkoeten.

Zomerdijk (1993) veronderstelde dat het aantal vogels zodanig hoog was dat een deel van de Krooneenden van buiten Nederland afkomstig zou moeten zijn, bijvoorbeeld uit de dichtstbijzijnde broedplaatsen in Schleswig-Holstein. Van Krooneenden is bekend dat ze zich gemakkelijk in grotere aantallen over flinke afstanden verplaatsen als er zich ergens gunstige foerageeromstandigheden voordoen (zie voorbeelden in Van der Winden *et al.* 1994).

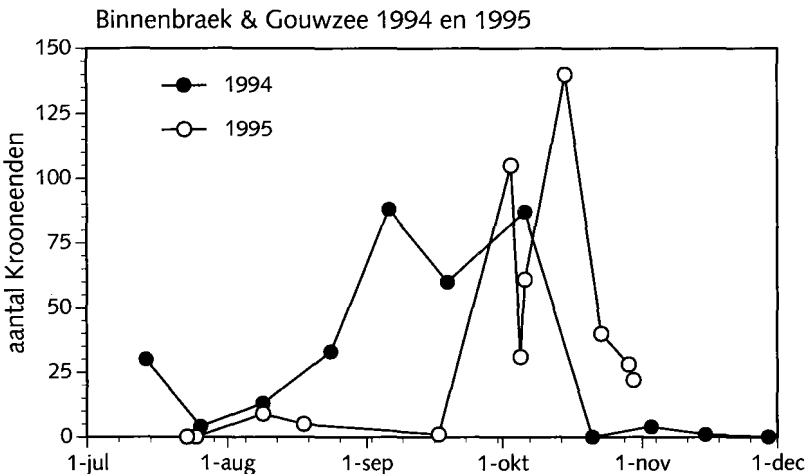
Tijdens het onderzoek van Ruiters in 1993 werden ook regelmatige tellingen georganiseerd op andere plaatsen waar in nazomer en herfst Krooneenden verwacht konden worden. Deze activiteiten inspireerden Van der Winden *et al.* (1994) tot het samenstellen van een overzicht van het wel en wee van de Krooneend in Nederland. Zij concludeerden dat het maximum aantal dat in de nazomer en herfst van 1993 in Nederland werd vastgesteld (c. 120 ex.) ongeveer overeen kwam met het

totaal van het aantal broedparen en hun uitgevlogen jongen in dat jaar.

In 1994 en 1995 werd er wederom regelmatig op de Gouwzee geteld (figuur 1). In 1994 kwam de aantalsontwikkeling overeen met die in 1993, maar het maximum (88) lag aanzienlijk lager. In 1995 bleven de aantallen lang laag, maar in oktober werd een piek bereikt van maar liefst 140 Krooneenden, ongetwijfeld de grootste groep die sinds de jaren zeventig in ons land is waargenomen.

In het kader van de activiteiten van de Werkgroep Vogelinventarisatie Utrecht (WVU) is de laatste jaren in toenemende mate aandacht besteed aan het voorkomen van Krooneenden in het belangrijkste broedgebied van de soort in Nederland: Vinkeveense Plassen, Botshol en Polder Demmerik. In 1995 werd, in aansluiting op de inventarisaties, in al deze gebieden geprobeerd zo goed mogelijk te bepalen hoeveel jongen er groot werden. Voor de jaren daarvoor werden alle in het archief van de WVU beschikbare gegevens nog eens goed doorgenomen op informatie over broedsucces. In tabel 1 zijn alle beschikbare gegevens over de omvang van de broedpopulatie en het broedsucces samengevat.

De gegevens, met name die van de Vinkeveense Plassen, zijn niet geheel compleet. De verschillende jaren zijn daarom minder goed vergelijkbaar, hetgeen alles te maken heeft met het karakter van het gebied: groot, onoverzichtelijk (dus bewerkelijk) en door het sterk recreatieve karakter niet direct aantrekkelijk voor vogelaars. Desondanks ontstaat er, samen met de meer continu verzamelde gegevens uit Botshol, een redelijk beeld van het broedsucces en de aantalsontwikkeling. In 1993 en 1994 hadden de Krooneenden in de Vin-

Figuur 1. Aantallen Krooneenden op de Gouwzee en directe omgeving in 1994 en 1995 (bronnen zie tabel 1). Numbers of Red-crested Pochard on the Gouwzee and direct surroundings in 1994 and 1995.

Tabel 1. Geschatte broedpopulatie en broedsucces van Krooneenden in de Vinkeveense Plassen, Botshol en Polder Demmerik en het maximum aantal op de Gouwzee, nazomer-herfst 1992-1995. *Estimated breeding population and breeding success of Red-crested Pochard in the Vinkeveense Plassen, Botshol and Polder Demmerik and maximum numbers on Lake Gouwzee, late summer-autumn, 1992-1995.* Vr. = female, jongen = young, laag = low, vl.vl. = fledging.

jaar year	aant. broedparen nr. breeding pairs	broedsucces gegevens data on breeding success		max. Gouwzee max. Lake Gouwzee
		Botshol	Vinkev. Plassen	
1992	15-25	6 vr. + 36 jongen	?	117
1993	18-25	2 vr. + 5 jongen	laag	104
1994	24-51	0	laag, 16 vl.vl.	88
1995	26-37	1 vr. + 3 jongen	40-45 vl.vl.	140

Herkomst gegevens: Vinkeveense Plassen: inventarisatie-excursies WVU, eigen waarn.; Botshol: Arend de Jong e.a.; Polder Demmerik: Leen Heemskerck; Gouwzee: Zomerdijk (1993), Ruiters (1994), van der Winden et al. (1995), Piet Zomerdijk, Ruurd Noordhuis en eigen waarn.

keveense Plassen en omgeving een slecht broedsucces, terwijl 1992 en 1995 goede jaren waren. Het lijkt er sterk op dat het nazomer-maximum in de Gouwzee samenhangt met het wel en wee van de broedvogels in de Vinkeveense Plassen en omstreken in het direct voorafgaande broedseizoen: in de twee jaren met een laag broedsucces bleven de aantallen op de Gouwzee lager, terwijl na het zeer goede broedseizoen van 1995 het hoogste aantal van de hele periode werd vastgesteld.

Net als eerder voor 1993 was beargumenteerd kwam het maximum in 1995 aardig overeen met de schatting die voor de totale Nederlandse nazomerpopulatie in datzelfde jaar gemaakt kan wor-

den. In de Vinkeveense Plassen en omgeving bedroeg het aantal adulte vogels 52-74 en het aantal jongen 43-48 jongen (tabel 1). Op andere plaatsen in Nederland broedden in 1995 in ieder geval 11 paar (med. Sovon). De Rottemeren waren daarvan met 9 paar veruit het belangrijkste gebied. Deze paren brachten enkele tientallen jongen groot (med. Cor Noorman). De schatting voor de nazomerpopulatie van Krooneenden in Nederland komt daarmee op 150-170 vogels. De Nederlandse broedpopulatie bedroeg in 1995 minimaal 37-48 paar, een toename ten opzichte van in 1993 (20-30 paar; van der Winden *et al.* 1994). De eerder ingezette groei lijkt dus door te zetten.

Krooneendvrouwtje met kuikens, Vinkeveense Plassen, 1 juni 1996 (Ruurd Noordhuis). *Female Red-crested Pochard with chicks, Vinkeveense Plassen, 1 July, 1996.*

Volgens de beschikbare gegevens komt dus niet alleen de totale omvang van de najaarsconcentraties in de Gouwzee overeen met die van de Nederlandse broedpopulatie; de najaarsmaxima fluctueren bovendien met het broedsucces. Op grond hiervan lijkt het aannemelijk dat het vooral de Nederlandse broedvogels zijn die zich in de nazomer op de Gouwzee verzamelen, al kan de aanwezigheid van Krooneenden uit verder weg gelegen broedgebieden niet geheel worden uitgesloten. Het is zeker nuttig de ontwikkelingen te blijven volgen: niet alleen op de Gouwzee, maar ook in verschillende randmeren langs de Flevopolders hebben zich in de afgelopen jaren grote kranswiervelden ontwikkeld. In de jaren vijftig en zestig werden op dergelijke plaatsen soms zeer grote aantallen Krooneenden vastgesteld. De kranswiervelden spelen dus waarschijnlijk een belangrijke rol in de jaarcyclus van de Nederlandse broedpopulatie. Het is bovendien niet ondenkbaar dat Krooneenden uit broedpopulaties van landen als Duitsland, Zwitserland en Oostenrijk (weer) de weg weten te vinden naar Nederlandse kranswiervegetaties, al hebben ook in die landen op sommige plaatsen de kranswiervegetaties zich hersteld (zie Ruiters *et al.* 1994).

Summary *Numbers of Red-crested Pochard Netta rufina on the Gouwzee in late summer and autumn vary with breeding success Dutch population*

In recent years relatively high numbers of Red-crested Pochard have been feeding on stoneworts in Lake Gouwzee (Lake IJsselmeer area, The Netherlands). After a period of absence, stoneworts have recently recolonized several shallow lakes in The Netherlands as a result of improving water quality. The ducks visit the area from July - November, with a peak in September-October. Maximum numbers varied between years. The variation in this maximum corresponds to data on the number of breeding pairs and on breeding success in the

main Dutch breeding area (Vinkeveense Plassen and surroundings). Furthermore, the highest number of birds counted in Lake Gouwzee in autumn 1995 (140) was in accordance with the estimated total of breeding birds and their offspring (37-48 pairs, total of 150-170 birds). Therefore it doesn't seem necessary to assume that birds from other European breeding areas visit the Dutch stonewort fields, as used to be the case in the 1950's and 1960's. The Dutch breeding population of Red-crested Pochards is slowly increasing with the recovery of aquatic vegetation. In the near future, Red-crested Pochards from other breeding areas might also find their way to the expanding Dutch stonewort fields again.

Literatuur

- DOEF R. W., VAN DEN BERG M. S., COOPS H. & NOORDHUIS R. 1994. Waterplanten in de Gouwzee. *Graspieper* 14: 104-112.
- RUITERS P. S. 1994. Een oriënterend onderzoek naar de relatie tussen het voorkomen van Krooneenden en Kranswieren in de Gouwzee, 1993. Rapport 94.04. Bureau Waardenburg, Culemborg.
- RUITERS P. S., NOORDHUIS R. & VAN DEN BERG M. S. 1994. Kranswieren verklaren aantalsfluctuaties van Krooneenden *Netta rufina* in Nederland. *Limosa* 67: 147-158.
- VAN DER WINDEN J., HAGEMELER W., HUSTINGS F. & NOORDHUIS R. 1994. Hoe vergaakt het de Krooneend *Netta rufina* in Nederland? *Limosa* 67: 137-145.
- VAN DER WINDEN J., BOUDEWIJN T. J. & DIRKSEN S. 1995. Watervogeltellingen op het Veluwemeer en de Gouwzee in het seizoen 1994/95. Rapport 95.09. Bureau Waardenburg, Culemborg.
- ZOMERDIJK P. J. 1993. Krooneenden in en rond de Gouwzee. *Graspieper* 13: 126-130.

Sjoerd Dirksen, Julianaweg 167, 3525 VD Utrecht
Jan van der Winden, Leidsekade 118bis, 3531 HD Utrecht